

PARTEA 1

CARACTERIZAREA GENERALĂ A POLULUI DE CREȘTERE TIMIȘOARA

Capitolul 1A. Date generale despre polul de creștere

1.1. Poziția geografică și geopolitică

Polul de creștere Timișoara este situat la intersecția paralelei de 45°47' latitudine nordică, cu meridianul de 21°17' longitudine estică, aflându-se, ca poziție matematică, în emisfera nordică, la distanțe aproape egale de Polul Nord și de Ecuator, și în emisfera estică, în fusul orar al Europei Centrale. Ora locală a orașului (considerată după meridian) este în avans cu 1h 25' 8'' față de ora meridianului 0, Greenwich, dar se află în întârziere cu 34'52'' față de ora oficială a României (ora Europei Orientale). Poziția geografică îi conferă orașului elemente specifice de potențial natural și antropoc, accentuându-i personalitatea, și influențează relațiile sale cu celelalte orașe din România și cu principalii poli urbani ai continentului european. Astfel, municipiul Timișoara se află la mai puțin de 700 km distanță de 15 capitale europene, prin interacțiunea cu care poate fi stimulată dezvoltarea sa social-economică.

Localizat în partea de sud-est a Bazinului Panonic, într-o poziție de amplă convergență și penetrație europeană, municipiul Timișoara este deservit, în principal, de două drumuri de importanță europeană, E 70 (DN 6 și DN 59) care traversează zece țări (din Spania până în Georgia, intră în țară dinspre Serbia și face legătura cu sudul țării și cu capitala București) și E 671 (DN 69), care străbate vestul țării, de la nord la sud, trecând prin Timișoara și asigură legătura cu Ungaria, respectiv Europa Centrală. Polul de creștere Timișoara dispune și de un aeroport internațional, al treilea ca importanță pe plan național. Acesta asigură traficul de persoane și de mărfuri, având legături regulate spre București, München, Londra, Treviso/Veneția, Roma, Paris-Beauvais, Dortmund, Madrid, Barcelona, Valencia, Bologna, Stuttgart, Verona, precum și destinații charter, de vacanță (Zakynthos, Skiatos, Heraklion, Antalya ș.a.).

Orașul reprezintă, totodată, un important nod feroviar, la convergența a 12 magistrale și linii principale de cale ferată, dintre care se disting, prin traficul derulat, cele spre București, Arad–Budapesta și Belgrad. Municipiul Timișoara, cu cele 4 stații feroviare Timișoara Nord, Timișoara Est, Timișoara Sud și Timișoara Vest, este cel mai important nod de cale ferată din partea de vest a țării.

Timișoara se află pe traseul coridorului de transport paneuropean nr. IV - rutier și feroviar și fluvial, parțial reconfigurat de CE și redenumit Coridorul Rin-Dunăre (Constanța/Sulina – București – Timișoara/Arad - Budapesta – Viena – Linz – Frankfurt pe Main/Strasbourg) – **fig. 1**. Magistrala CFR 900 (București – Craiova – Timișoara), face parte din coridorul IV de transport paneuropean. Pe teritoriul țării noastre, Coridorul IV rutier este în prezent în construcție. Sectorul de autostradă Timișoara – Arad a fost dat în folosință în cursul anului 2012, sectorul Nădlac – Arad în 2015, iar sectoarele Timișoara – Lugoj și Lugoj – Deva sunt în faza de finalizare/construcție. Coridorul IV

rutier facilitează circulația terestră între importante centre urbane ale Europei Centrale, Balcani și Orientul Apropiat (Dresda, Praga, Viena, Bratislava, Budapesta, București, Constanța, Sofia, Salonic, Istanbul). Două ramificații principale ale acestui coridor – spre București, respectiv spre Sofia – vor face joncțiunea în zona Timișoara. Acestea sunt vizate și de infrastructurile rutiere performante (autostrăzi, drumuri expres), aflate în lucru sau în proiect (fig. 2).

Avantajele create prin poziția favorabilă sunt amplificate și de posibilitatea accesului, prin intermediul Canalului Bega, la coridorul nr. VII de transport paneuropean (navigabil), Dunăre – Main – Rhin, diagonală fluvială ce leagă nord-vestul de sud-estul Europei (Marea Nordului de Marea Neagră). În acest context, se explică și inițiativa administrațiilor publice municipale și județene de a reactiva circulația pe acest canal, exploatat comercial până la mijlocul secolului XX (1954).

Grație poziției sale favorabile, cu multiple posibilități de interconectare prin căi de comunicație terestre, aeriene și navale, la care se adaugă plasarea pe traseul uneia dintre cele mai importante linii europene de telecomunicație prin fibră optică, Timișoara este, în prezent, principala poartă de intrare în România, dinspre Europa Centrală și de Vest.

La nivel național, situat la 571 km de capitala țării – București - municipiul Timișoara, reședința Județului Timiș, este cel mai mare oraș din partea de vest a României, cu o populație stabilă, la 01.01.2014, de 333.650 locuitori (insse.ro, 2015), reprezentând 45,06% din populația Județului Timiș, 18,43% din populația Regiunii Vest și 1,68% din populația totală a țării.

Prin caracterul său deschis, prin valorile culturale și de civilizație dezvoltate de-a lungul istoriei, orașul Timișoara s-a manifestat ca unul dintre cele mai performante sisteme integratoare din România, generatoare de echilibru social-politic, de dinamism economic și spiritual, cu caracter exemplar.

Aceste trăsături sunt ilustrate și de tradiționala pluralitate etnică și confesională a populației Timișoarei. Conform recensământului din 2002, locuitorii orașului erau grupați în 17 etnii și 16 religii, ceea ce reflectă două trăsături majore ale populației, și anume **interculturalitatea și gradul ridicat de toleranță**. Diversitatea etno-culturală s-a menținut și în deceniul următor, datele recensământului din 2011 relevând prezența în municipiul Timișoara a 21 de etnii și 18 religii nominalizate, cu 81,36% din totalul populației de etnie română și 9,66% aparținând altor etnii (maghiari, sârbi, germani, romi etc.), în situația în care 8,98% din locuitorii orașului au ales să nu-și declare etnia. În paralel cu reducerea ponderii unora din minoritățile etnice tradiționale, se remarcă creșterea numerică a reprezentanților unor etnii ‘exotice’ (chinezi, indieni, pakistanezi, arabi etc.), instalați în ultimii ani, prin imigrație, datorită atracției pe care o exercită economia dinamică a Timișoarei asupra mediului de afaceri și a forței de muncă.

De-a lungul întregii sale istorii, poziția geografică a influențat dezvoltarea social-economică și teritorial-urbanistică a Timișoarei.

Strategia Integrată de Dezvoltare 2015-2020
Polul de Creștere Timișoara

Fig. Fig. 1. Coridorul TEN-T Rin – Dunăre

(http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/corridors/doc/rhine_danube_map.pdf)

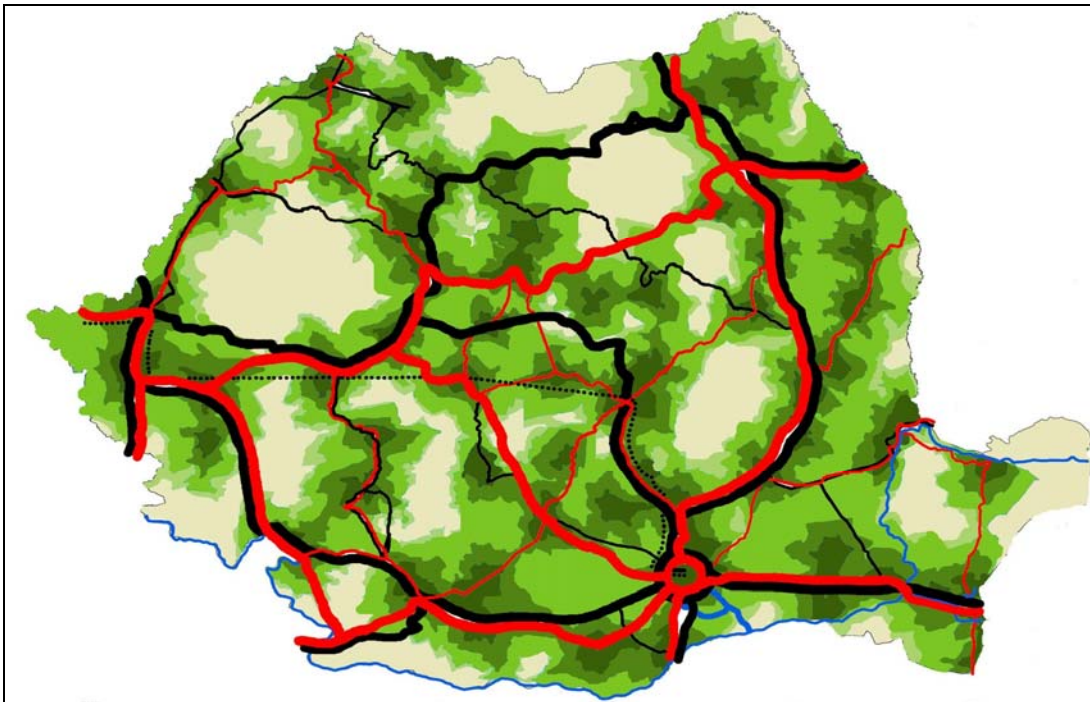

Fig. 2. Accesibilitate locală și conectivitate națională – orizont 2035 (SDRT, 2013)

1.2. Limite și unități administrativ-teritoriale

Delimitarea „Polului de creștere Timișoara” a fost gândită în anul 2009, în baza unui *set de principii* relevante pentru dezvoltarea regională și amenajarea teritoriului, și anume principiile subsidiarității, procesualității și sustenabilității deciziilor de amenajare a teritoriului. Analiza diagnostic realizată pe baza unui set de criterii atent selectate a scos în evidență faptul că influența urbanizatoare a orașului Timișoara s-a exercitat, în perioada premergătoare primului ciclu de finanțare (2009 – 2014), doar asupra primului inel de comune din jurul său.

Din punct de vedere administrativ-teritorial, polul de creștere Timișoara a cuprins, la înființarea sa (componenta rămânând aceeași și în prezent), un centru urban (Municipiul Timișoara) și arealul său de influență imediată, respectiv 14 unități administrativ-teritoriale rurale (Becicherecu Mic, Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Pișchia, Remetea Mare, Săcălaz, Sînmihaiu Român, Șag), iar delimitarea zonei de influență a Polului de Creștere Timișoara a fost aprobată prin HCL nr. 387/2008.

Având însă în vedere accentuarea polarizării spațiului în ultimii ani și continua expansiune teritorială a marilor orașe, prin procesul cunoscut sub numele de *urban sprawl*, în care este antrenată și Timișoara, și ținând cont de orizontul de timp pentru care se programează dezvoltarea social-economică a Polului de creștere Timișoara (2015 – 2020), se recomandă extinderea în viitorul cel mai apropiat a asociației polului cu următoarele unități administrativ-teritoriale: în partea de sud – comunele Pădureni, Parța, Liebling și Sacoșu Turcesc (eventual și Peciu Nou); în partea de est – comuna Chevereșu Mare și orașul Recaș (plus eventual comunele Racovița, Topolovățu Mare și orașul Buziaș); în partea de nord: comunele Bogda, Fibiș și Sânanndrei (plus eventual Mașloc) și în partea de vest: comunele Satchinez și Biled (fig. 3).

Unele din aceste unități administrative au potențial social-economic ridicat și pot contribui semnificativ la consolidarea teritorială și funcțională a polului (Sânanndrei, Parța, Satchinez, Buziaș, Recaș, Biled, Peciu Nou). Altele au un număr redus de locuitori și aport economic modest (Bogda, Fibiș, Racovița), dar dispun de un cadru natural și de peisaje rurale generoase, care pot constitui spații de echilibrare ecologică și de dezvoltare a activităților turistice. Includerea tuturor acestora în polul de creștere Timișoara ar da un plus de coerență dezvoltării social-economice și organizării spațiale a polului de creștere.

Partea de nord-est a polului ar urma să fie dinamizată în perspectivă de funcționalizarea integrală a autostrăzii Arad – Timișoara – Lugoj, mai ales în jurul racordurilor acesteia cu spațiul local și pe direcțiile deservite de racordurile respective (axele spre Arad, Lipova și Lugoj), iar părțile vestică și sudică, în sens larg, și-ar crește accesibilitatea și atractivitatea prin darea în funcțiune a șoselei de centură a Timișoarei și prin ameliorarea infrastructurilor de legătură cu orașele Belgrad (autostradă?), Szeged și Novi Sad (drumuri expres?).

Un demers prospectiv cum este cel de față, realizat în scopul planificării integrate a Polului de creștere Timișoara, trebuie să releve pe de o parte difuzia influenței urbane la timpul prezent, iar pe de altă parte să aibă și o componentă dinamică. Aceasta presupune că trebuie să se țină cont de rolul pe care zona de influență va trebui să și-l accentueze în perspectivă, acela de vector al dezvoltării regionale.

În concluzie, se poate aprecia că:

- Pe de o parte, difuzia caracterelor urbane și natura relațiilor pol de creștere-localități limitrofe, destul de modeste în prima fază, la care s-a adăugat și lipsa tradiției cooperării intercomunale, a justificat opțiunea inițială – bazată pe datele anilor 2004-2006 – de a contura o zonă de influență mai puțin extinsă, ca prim pas înspre o structură teritorială viitoare de tip metropolitan, mai potrivită rolului pe care trebuie să-l joace polul de creștere;

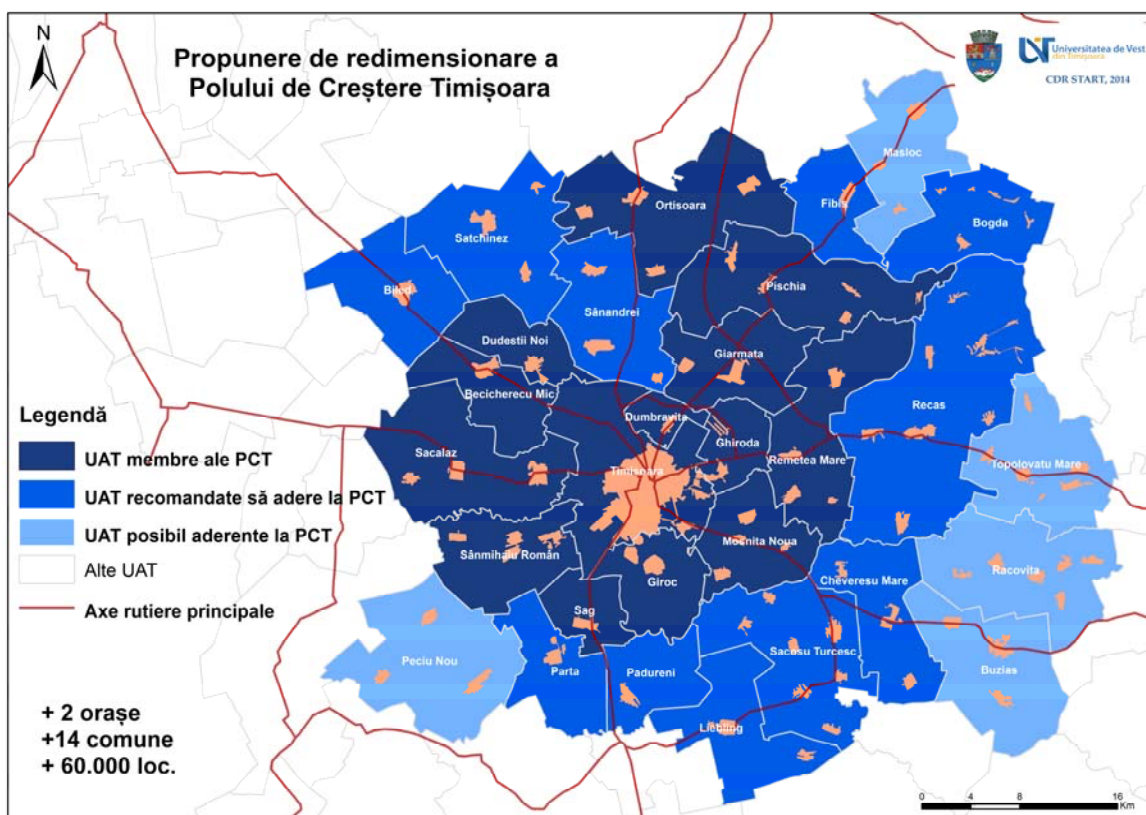

Fig. 3. Propunere de redimensionare a Polului de creștere Timișoara (CDR-START, 2014)

- Pe de altă parte, Timișoara are puterea de a structura în perspectivă (2015-2020) o zonă de influență mai largă, coerentă și viabilă, date fiind câteva criterii certe: talia demografică, indicatorii socio-economici pozitivi, comportamentul economic tipic de metropolă în devenire, concretizat prin evoluțiile din terțiar, accentuarea terțiarului superior și impulsioarea rururbanizării pe o arie de influență din ce în ce mai extinsă.

- Date fiind condițiile socio-teritoriale, echiparea infrastructurală și repartiția spațială a centrelor de impuls social-economic, chiar dacă aglomerația urbană Timișoara tinde să antreneze dezvoltare în ansamblul vecinătăților sale, anumite axe au vocația de consolidare prioritară și pot contribui mai mult decât altele la dezvoltarea Regiunii Vest în ansamblu. Vecinătatea unui oraș mare și dinamic cum este Aradul (159,1 mii loc., la recensământul din anul 2011), aflat la doar 46,6 kilometri de Timișoara (în linie dreaptă între centrele celor două orașe, respectiv la 39,7 km între limitele cele mai apropiate ale intravilanului fiecăruia din ele), constituie o oportunitate de dezvoltare spațială și funcțională cu mare potențial. Perspectivele pozitive sunt întărite, pe de o parte, de recenta echipare infrastructurală performantă a relației rutiere dintre cele două orașe (autostrada Timișoara-Arad) și de posibilitatea completării acesteia în sistemul feroviar (vezi cap. 2 - Auditul teritorial, subcap. Infrastructură). Pe de altă parte, se impune o anumită complementaritate infrastructurală și funcțională in situ: Timișoara dispune de cel mai mare și activ aeroport internațional din vestul țării, iar Aradul este deservit de una din magistralele feroviare prioritare ale rețelei transeuropene TEN-T, deja modernizată în sectorul arădean. Aceste infrastructuri performante stimulează investițiile și permit derularea rapidă și intensă a fluxurilor dintre cele două orașe, precum și spre alte centre economice din această parte a Europei. Există, apoi, o remarcabilă

Întocmit:

5

complementaritate funcțională, între orașul Timișoara, cu un profil economic marcat tradițional de sectorul afacerilor, și profilul Aradului, mai accentuat industrial, între Timișoara universitară și multiculturală și Aradul cultural și politic etc. Cele două orașe au vocația colaborării, iar eventuala ignorare a acestei realități poate penaliza dezvoltarea social-economică nu doar a Aradului și Timișoarei, ci a întregii regiuni. În acest context, studiul realizat de ADR Vest asupra *axei Timișoara-Arad* (2014) subliniază oportunitățile pentru constituirea unei arii metropolitane dinamice, cu caracter bipolar, care să formeze o puternică piață de consum, capabilă să atragă investiții în activități cu valoare adăugată mare, să stimuleze dezvoltarea localităților din proximitatea axei și să difuzeze performanță în întreaga regiune. Apare firească, apoi, prelungirea acestei axe spre est, către interiorul țării, cel puțin până la Lugoj, având în vedere traseul autostrăzii Timișoara-Deva-Sibiu-București (A1) și racordarea la aceasta, la Lugoj, a viitoarei autostrăzi spre Craiova (A6). S-ar forma, astfel, un areal de forță și dinamism social-economic, al cărui punct central de sprijin și impulsione ar fi reprezentat de Polul de creștere Timișoara.

1.3. Scurt istoric al structurii asociative

Timișoara polarizează în prezent peste 80% din cifra de afaceri a județului și peste 30% din cea a regiunii. Serviciile financiar-bancare, centrele comerciale cele mai mari sunt situate în municipiu. În Timișoara sunt concentrate instituțiile culturale mari (teatre, opera, filarmonica, muzee, galerii), dar și opt universități renumite (peste 50.000 studenți). Pentru ca economia locală să continue să crească, este necesară o extindere spațială a zonei urbane. Aceasta se poate realiza în condițiile în care confortul urban se extinde și în zonele periurbane.

Deși în dezvoltarea lor spațială unele zone construite ale municipiului și ale unor localități limitrofe acestuia au ajuns în contact, existând zone construite compacte, acestea sunt discontinue ca structură urbană, iar infrastructura tehnico-edilă și dotările socio-economice sunt nesatisfăcătoare. Pe de altă parte, Municipiul Timișoara are nevoie de spațiu pentru construirea de dotări și obiective noi (centre expoziționale, dotări sportive și de agrement, noi funcțiuni economice etc.). Transferul acestora spre comunele periurbane este avantajos atât pentru municipiu, cât și pentru comunele periurbane. Prin urmare, colaborarea cu comunele din arealul de influență al Municipiului Timișoara este necesară și benefică.

Anii 1999-2000 au constituit un prim pas efectuat în vederea corelării politicilor administrațiilor locale, constituindu-se în acest sens un larg parteneriat între municipiul Timișoara și șase comune periurbane aflate în primul inel ce înconjoară municipiul (Dumbrăvița, Ghiroda, Giroc, Moșnița Nouă, Săcălaz și Sînmihaiu Român), comune care sunt incluse și azi în arealul de influență al polului. Au participat, de asemenea, și un număr însemnat de actori locali (instituții, organizații neguvernamentale, culte religioase, experți locali pe domenii). Rezultatul acestui parteneriat local a fost elaborarea „Conceptului strategic de dezvoltare economică și socială a zonei Timișoara”, pe termen mediu și lung 2000-2010.

În anul 2004 a fost constituit, prin Hotărârea Consiliului Județean Timiș, primul Consiliu Consultativ Metropolitan al Zonei Timișoara. Consiliul Metropolitan a fost înființat în scopul consultării autorităților administrației publice locale din zona Timișoara, în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului. Din Consiliul Consultativ fac parte 13 unități administrative, respectiv Municipiul Timișoara și 12 comune periurbane: Dumbrăvița, Ghiroda, Moșnița Nouă, Giroc, Sînmihaiu Român, Săcălaz, Sânandrei, Giarmata, Orțișoara, Remetea Mare, Șag și Parța.

Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Polul de creștere Timișoara” (A.D.I. PCT) a fost constituită pe baza art. 11 din Legea administrației publice locale nr. 215/2001, în conformitate

cu Ordonanța de Guvern nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații și Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Timișoara nr. 387/30.09.2008, privind delimitarea zonei de influență a polului național de creștere Timișoara. Scopul asociației este cooperarea între unitățile administrativ-teritoriale membre, pentru realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare de interes zonal sau regional ori al furnizării în comun a unor servicii publice.

„Atribuțiile Asociației sunt:

- elaborarea, implementarea și monitorizarea Planului Integrat de Dezvoltare al Polului de Creștere Timișoara;
- promovarea strategiei de dezvoltare economică a zonei și a competitivității zonei;
- atragerea de investitori străini;
- identificarea, elaborarea și implementarea unor proiecte ce vizează dezvoltarea economico-socială și culturală durabilă, modernizarea infrastructurii publice, protecția mediului și îmbunătățirea serviciilor către cetățeni;
- obținerea de fonduri de finanțare nerambursabilă și pregătirea documentațiilor tehnico-economice pentru dezvoltarea zonei;
- identificarea unor surse de finanțare interne și externe;
- promovarea egală în exterior a intereselor fiecărui membru al Asociației;
- realizarea de parteneriate cu alte entități juridice publice și private în scopul atingerii obiectivelor asociației;
- alte activități relevante pentru dezvoltarea zonei.”

1.4. Rețeaua de localități și populația

Ca structură teritorială nouă, **polul de creștere** include un centru coordonator (polul urban) și zona de influență, formată din localități cu care se află în permanentă interdependență, între acestea relațiile de subordonare pierzând treptat din consistență, în favoarea celor de cooperare. Relațiile care se dezvoltă sunt de interacțiune simbiotică (cf. modelelor de evoluție de tip Lotka-Voltera, Ianoș, 2006). Astfel, se asigură fluența rapidă a fluxurilor și se favorizează interconexiunea, se facilitează cooperarea, ambele părți identificând noi căi de dezvoltare, valorificând excedentul de potențial într-un anumit domeniu. Pe ansamblu, structura teritorială are o capacitate de dezvoltare economică mult mai mare decât potențialul de care dispune (fiecare unitate în parte - n.n.), ceea ce permite perpetuarea creșterii (Ianoș, 2006).

Analiza diagnostic realizată pe baza setului de criterii selectate scoate în evidență faptul că influența urbanizatoare a orașului Timișoara se desfășoară deocamdată asupra primului inel de comune din jurul său. Efectele se resimt selectiv chiar și în cazul acestora: sunt mai puternice în Dumbrăvița, Ghiroda, Giroc, apoi (la distanță) în Moșnița Nouă și Sînandrei, dar mai limitate în Dudeștii Noi, Sînmihaiu Român, Săcălaz sau Șag.

Din punct de vedere **administrativ-teritorial**, polul de creștere Timișoara cuprinde *un centru urban* (Municipiul Timișoara) și arealul său de influență, respectiv *14 unități administrativ-teritoriale rurale* (Becicherecu Mic, Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Pișchia, Remetea Mare, Săcălaz, Sînmihaiu Român, Șag), având în componența lor 35 de sate (fig. 4), din care 14 îndeplinesc funcția de reședință de comună, cu o medie de 2,5 sate pe comună.

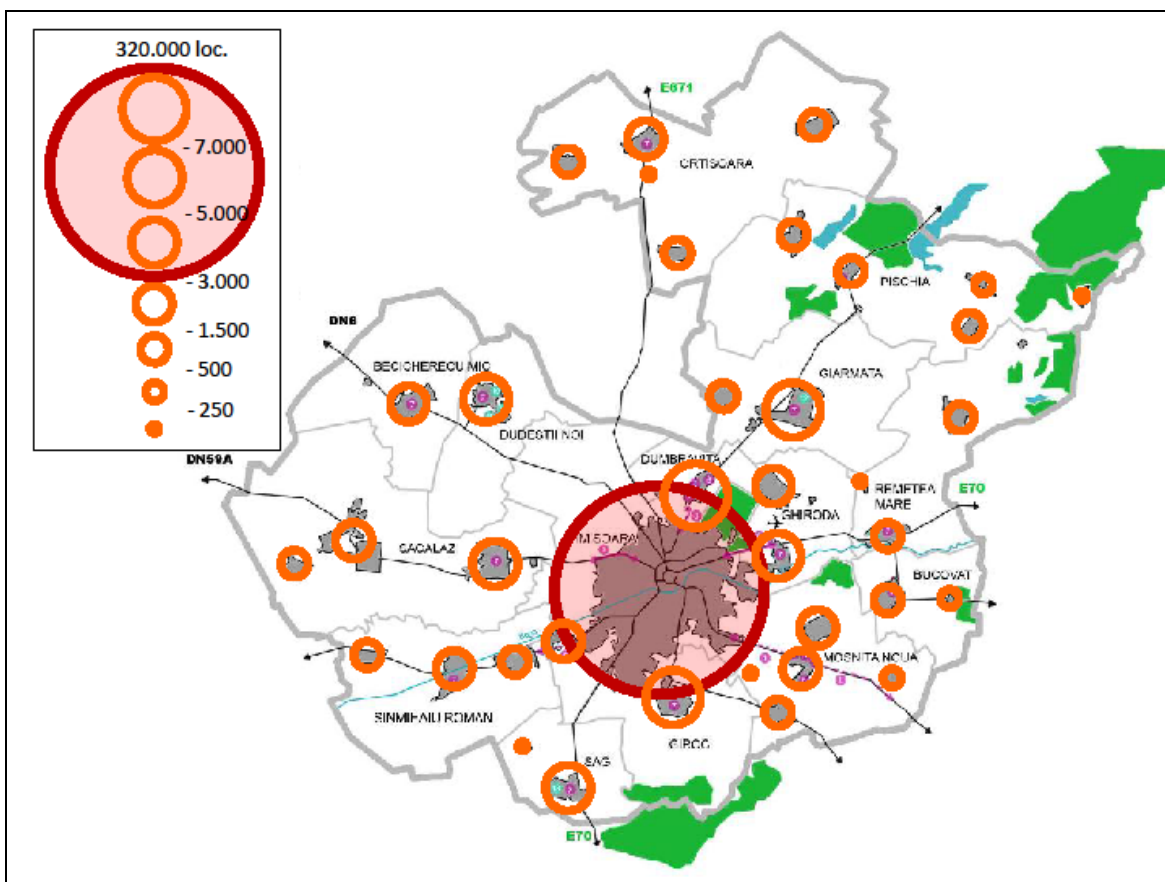

Fig. 4. Unitățile administrativ-teritoriale membre ale Polului de creștere Timișoara și mărimea demografică a localităților componente (2013)

Suprafața totală pe care se întinde Polul de creștere Timișoara este de 108.031 ha - din care 13.003,87 ha reprezintă teritoriul administrativ al municipiului Timișoara, iar 95.027,13 ha arealul de influență al municipiului – ocupând aproximativ 3,4% din Regiunea de Dezvoltare Vest și 12,5% din suprafața totală a județului Timiș.

Prin funcțiile sale complexe, centrul urban Timișoara polarizează, însă, un teritoriu mult mai întins, fiind, totodată, și cel mai mare centru economic și cultural-științific al “Regiunii de Dezvoltare Vest” a României. În relație cu aceasta, aici se concentrează peste 30% din producția industrială, circa 35% din activitățile comerciale și numeroase instituții de învățământ superior, grupând aproape 60% din studenții regiunii.

Polul de creștere Timișoara se constituie, astfel, ca al doilea centru de dinamică economică la nivel național, după București, cu rol esențial în construirea durabilă a relațiilor de integrare a României în structurile Uniunii Europene și de afirmare a valorilor românești în spațiul economic european (SEE).

Populația stabilă a polului de creștere Timișoara a fost de 387.604 locuitori, la recensământul din anul 2011, cu 5,3 % mai mare decât la recensământul din anul 2002 (tabelul 1),

reprezentând 21,20 % din populația Regiunii de Dezvoltare Vest (1.828.313 locuitori) și, respectiv, 56,26% din populația totală a județului Timiș (688.963 locuitori). Majoritatea populației (82,38%) are domiciliul stabil în centrul urban Timișoara (319.279) și doar 17,62% în arealul de influență - mediul rural (68.325 locuitori), în condițiile în care suprafața municipiul Timișoara reprezintă 12% din suprafața polului de creștere.

Tabelul 1. Rețeaua de localități și populația la recensămintele din ani 2002 și 2011

Localitatea	Anul	
	2002	2011
MUNICIPIUL TIMIȘOARA	317660	319279
BECICHERECU MIC	2417	2853
BECICHERECU MIC	2417	2853
BUCOVĂȚ	1410	1601
BUCOVĂȚ	1150	1318
BAZOȘU NOU	260	283
DUDEȘTII NOI	2395	3179
DUDEȘTII NOI	2395	3179
DUMBRAVIȚA	2693	7522
DUMBRAVIȚA	2693	7522
GHIRODA	4907	6200
GHIRODA	3499	4605
GIARMATA - VII	1408	1595
GIARMATA	5407	6502
GIARMATA	4405	5210
CERNETEAZ	1002	1292
GIROC	4295	8388
GIROC	2291	5652
CHIȘODA	2004	2736
MOSNIȚA NOUĂ	4298	6203
MOSNIȚA NOUĂ	1450	2833
ALBINA	279	386
MOȘNIȚA VECHĂ	1370	1590
RUDICICA	48	79
URSENI	1151	1315
ORȚIȘOARA	4080	4190
ORȚIȘOARA	2256	2289
CĂLACEA	674	723
CORNEȘTI	555	588
SECEANI	595	590

Localitatea	Anul	
	2002	2011
PIȘCHIA	3006	3051
PIȘCHIA	1127	1116
BENCECU DE JOS	386	396
BENCECU DE SUS	870	844
MURANI	582	646
SĂLCIUA NOUA	41	49
REMETEA MARE	2111	2302
REMETEA MARE	1286	1495
IANOVA	825	807
SĂCĂLAZ	6273	7204
SĂCĂLAZ	3758	4596
BEREGSĂU MARE	1704	1747
BEREGSĂU MIC	811	861
ȘAG	2754	3009
ȘAG	2754	3009
SÎNMIHAIU ROMAN	4396	6121
SÎNMIHAIU ROMAN	1788	2805
SÎNMIHAIU GERMAN	733	865
UTVIN	1875	2451
Total rural	50.442	68.325
TOTAL	368.102	387.604

Sursa: Direcția Regională de Statistică Timiș,
2014

Remarcăm, totuși, că dinamica numărului de locuitori a fost mai accentuat pozitivă în ruralul periurban decât în municipiul Timișoara, ponderea orașului în populația totală a polului scăzând cu aproape 4 puncte procentuale în intervalul 2002-2011.

Majoritatea comunelor din arealul de influență al municipiului Timișoara formează comunități puternice, cu peste 3.000 de locuitori fiecare, excepție făcând comunele Becicherecul Mic, Remetea Mare și Bucovăț, care au între 2.853 și 1621 locuitori fiecare, ca urmare a

Întocmit: 9

redimensionării acestora în perioada 2002-2004, prin divizarea unor comune mai mari. Pe de altă parte, în ultimul interval intercensitar, a crescut numărul comunelor periurbane foarte mari, cu populație de peste 5.000 locuitori. La cele doar două comune din 2002 (Săcălaz și Giarmata, a căror populație a crescut, ajungând la 7204, respectiv 6502 locuitori la recensământul din 2011), s-au adăugat alte 5 comune, și anume: Giroc (8.388 locuitori), Dumbrăvița (7.522), Sânmihaiul Român (6121), Moșnița Nouă (6.203) și Ghiroda (6.200 locuitori).

Polul de creștere Timișoara formează, astfel, a patra mare aglomerație urbană din România, după București, Galați-Brăila și Constanța. Dar, conform datelor furnizate de cercetătorii reprezentanței din România a Băncii Mondiale, dacă se are în vedere creșterea veniturilor firmelor din polul Timișoara cu 38% în intervalul 2006-2011 (față de 15 – 31% în cazul celorlalți poli), respectiv creșterea intravilanului cu 24,2% în spațiul periurban (față de 12-21% la ceilalți poli), aglomerația urbană Timișoara este *cea mai dinamică social-economic din România*, după Capitală.

1.5. Poziția Timișoarei în sistemul urban național, regional și european

Aglomerația urbană Timișoara formează arealul antropocel mai bine conturat din partea de vest a țării (fig. 5), plasându-se pe locul al patrulea din punct de vedere demografic și pe locul secund, după Capitală, din punct de vedere al forței sale economice. Aglomerația constituie unul din puținele areale din România cu bilanț demografic general pozitiv, datorat redresării dinamicii naturale a populației, dar mai ales soldului migrator excedent. Aceasta este o reflectare a capacității orașului și comunelor din jurul său de a atrage investiții, de a crea locuri de muncă, deci de a produce prosperitate și de a fixa populație.

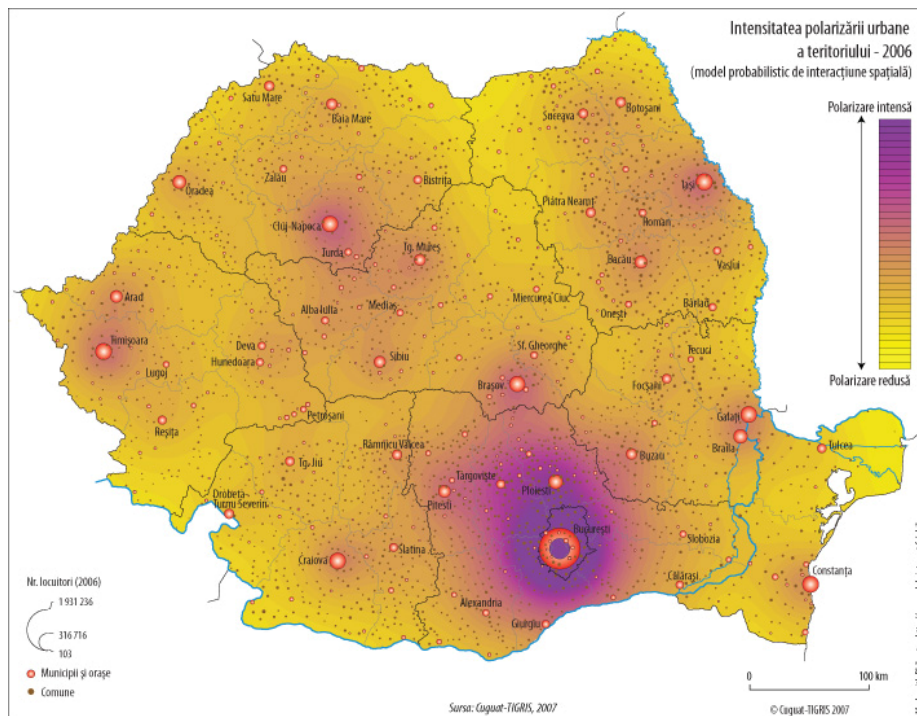

Fig. 5. Intensitatea polarizării urbane a teritoriului României (sursa Cuguat-TIGRIS, 2007)

Polul de creștere Timișoara formează, astfel, una din cele mai importante piețe de consum din România, dar și un puternic areal de producție, orientat tot mai mult spre ramurile industriale și de servicii cu valoare adăugată mare. Consolidarea sectorului său universitar și creșterea prestigiului serviciilor de sănătate au contribuit în mod esențial la rezonanța supraregională și transfrontalieră a Timișoarei, sprijinită, de asemenea, de ameliorarea treptată a accesibilității și conectivității la nivel național și internațional.

Poziția în partea de vest a României, în apropierea graniței cu Serbia și Ungaria, i-a conferit Timișoarei, în permanență, rolul de punte de legătură interculturală și economică între cele trei țări învecinate. Perspectivele acestei funcții s-au amplificat o dată cu instituirea, în anul 1997, a Euroregiunii Dunăre – Criș – Mureș – Tisa (DKMT), al cărei nucleu s-a format încă din 1994, regiune transfrontalieră ce se întinde pe 59.185 km² și include o populație de cca 4,28 milioane de locuitori¹, aflată însă în scădere (tabelul 2). Prin poziționarea centrală în cadrul euroregiunii, cel mai mare centru economic din cuprinsul acesteia, oraș multicultural tradițional și centru universitar renumit, bine deservit sub raportul infrastructurilor tehnico edilitare, de comunicare și circulație, Timișoara are toate atuurile pentru a se afirma drept principalul centru polarizator euroregional.

Tabelul 2. Populația Euroregiunii DKMT (2002, 2011)

Teritoriul	Suprafața kmp	Numărul populației		Densit. populației	
		2002	2011	2002	2011
Partea română total, din care:	24.971	1.472.936	1.409.748	58,98	56,45
<i>Județul Arad</i>	7.754	461.791	430.629	59,55	55,53
<i>Județul Caraș-Severin</i>	8.520	333.219	295.579	39,11	34,69
<i>Județul Timiș</i>	8.697	677.926	683.540	77,95	78,59
Partea maghiară total, din care:	12.708	979.861	937.787	77,10	73,79
<i>Județul Csongrad</i>	4.263	433.344	417.456	101,65	97,92
<i>Județul Bacs-Kiskun</i>	8.445	546517	520.331	64,71	61,61
Partea sârbă total, din care:	21.506	2.031.992	1.931.809	94,48	89,82
<i>Regiunea Autonomă Voievodina</i>	21.506	2.031.992	1.931.809	94,48	89,82
TOTAL DKMT	59.185	4.484.789	4.279.344	75,77	72,30

Sursa: Recensămintele populației din România, Serbia și Ungaria, 2001/2002 și 2011, rezultate definitive.

Subliniem însă ca, odată cu integrarea țărilor din Europa Centrală și de Sud-Est în Uniunea Europeană, miza și relevanța euroregiunilor tinde să scadă, ca urmare a circulației transfrontaliere tot mai libere a cetățenilor acestor țări. Chiar și în cazul Serbiei, care a început negocierile pentru aderare abia în 2014, acest stat a negociat cu statele vecine facilități pentru circulația transfrontalieră a cetățenilor săi, rolul de experiență pregătitoare pentru integrare, pe care l-a avut Euroregiunea DKMT diminuându-se sensibil. În același timp, ca urmare a avansării proceselor de descentralizare, crește relevanța regiunilor în colaborarea directă dintre comunitățile regionale la nivel european și în dezvoltarea relațiilor transfrontaliere.

Se justifică, astfel, plasarea polului de creștere Timișoara în contextul evoluțiilor regionale din cele trei țări vecine asupra cărora se extinde aria sa de influență și se structurează relațiile de

¹ Dimensiunile Euroregiunii DKMT din prima parte a anilor 2000 (77.456 kmp și cca 6 mil. locuitori) s-au redus ulterior, prin retragerea județelor Bekes (Ungaria) și Hunedoara (România).

cooperare și de competiție cu polii urbani cei mai dinamici ai acestora. Din punct de vedere demografic, toate cele trei regiuni (Vest – România, Del Alfold – Ungaria, Voievodina – Serbia) se află într-un declin demografic de durată și îngrijorător, care reduce dimensiunile pieței locale și tinde să le afecteze pe viitor atractivitatea pentru fenomenul investițional. Totuși, se remarcă faptul că, dintre toate județele celor trei regiuni, doar județul Timiș a înregistrat o creștere demografică (prin imigrare) în intervalul intercensitar 2002-2011 (tabelul 3). Această creștere s-a datorat în primul rând forței de atracție a mediului rural din împrejurimile reședinței de județ, care a cunoscut evoluții economice și demografice remarcabile, consolidând astfel poziția regională a aglomerației urbane Timișoara.

Tabelul 3. Populația regiunilor administrativ-politice sau de dezvoltare din zona transfrontalieră româno-sârbo-ungară (2002, 2011)

Regiunea	Suprafața kmp	Numărul populației		Densit. Populației	
		2002	2011	2002	2011
Partea română total, din care:	32.034	1.958.648	1.828.313	61,14	57,07
<i>Județul Arad</i>	7.754	461.791	430.629	59,55	55,53
<i>Județul Caraș-Severin</i>	8.520	333.219	295.579	39,11	34,69
<i>Județul Hunedoara</i>	7.063	485.712	418.565	68,77	59,26
<i>Județul Timiș</i>	8.697	677.926	683.540	77,95	78,59
Partea maghiară total, din care:	17.971	1.377.652	1.297.735	76,65	72,12
<i>Județul Csongrad</i>	4.263	433.344	417.456	101,65	97,92
<i>Județul Bacs-Kiskun</i>	8.445	546.517	520.331	64,71	61,61
<i>Județul Bekes</i>	5.263	397.791	359.948	75,58	68,39
Partea sârbă total, din care:	21.506	2.031.992	1.931.809	94,48	89,82
<i>Reg. Autonomă Voievodina</i>	21.506	2.031.992	1.931.809	94,48	89,82
TOTAL	71.511	5.368.292	5.057.857	75,07	70,73

Sursa: Recensămintele populației din România, Serbia și Ungaria, 2001/2002 și 2011, rezultate definitive.

Studii efectuate de Comisia Europeană privind dezvoltarea policentrică a Europei (ESPON – European Spatial Planning Observation Network) confirmă potențialul de polarizare socio-economică al Timișoarei asupra jumătății de vest a României, a părții de sud-est a Ungariei și a celei de nord-est a Serbiei.

Probabil cel mai complet studiu cu privire la dezvoltarea policentrică a UE este ESPON 1.1.1, finalizat în august 2004 și revizuit în martie 2005. Acest studiu a introdus și definit mai multe concepte cheie la nivelul UE: zone urbane funcționale (ZUF), zone metropolitane de creștere europeană (MEGA), orizonturi strategice urbane potențiale (PUSH) și zone de integrare policentrice (ZIP). În primul rând, în țările mai mari, de peste 10 milioane de locuitori, zonele urbane funcționale sunt definite ca „având un centru urban de cel puțin 15.000 de locuitori și o populație totală de peste 50.000 de locuitori”.

În al doilea rând, ESPON 1.1.1 clasifică diferitele zone urbane funcționale din UE pe baza a șapte indicatori: populație; transport/conectivitate; turism; producție; cunoștințe; procese decizionale în sectorul privat; procese decizionale în sectorul public (fig. 6).

Typology of Functional Urban Areas (FUAs)

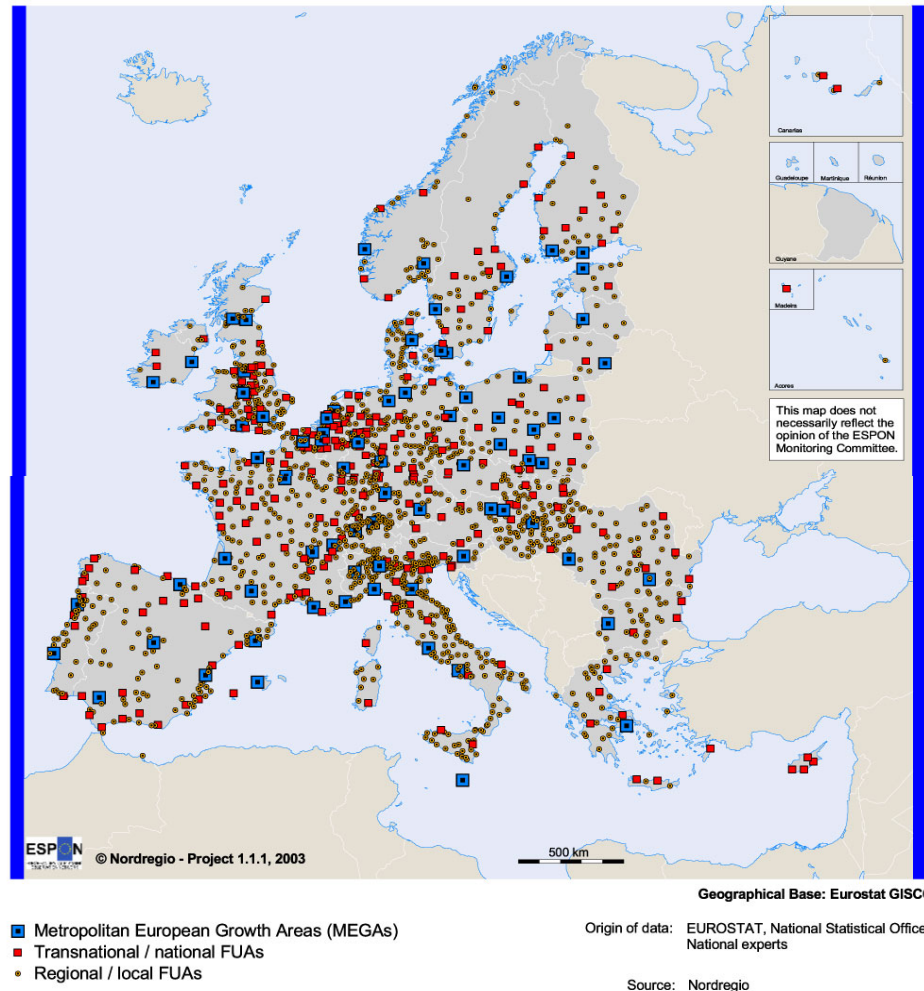

Fig. 6. Ariile urbane funcționale în Europa (ESPON, 2005)

Primele 76 de zone urbane funcționale au fost desemnate ca zone metropolitane de creștere europeană (MEGA) – [fig. 7](#).

Există patru categorii de zone metropolitane de creștere europeană, în funcție de următoarele criterii: masă, competitivitate, conectivitate și cunoștințe. Bucureștiul și Timișoara sunt singurele zone metropolitane de creștere europeană și sunt încadrate în categoria 4 (ultima).

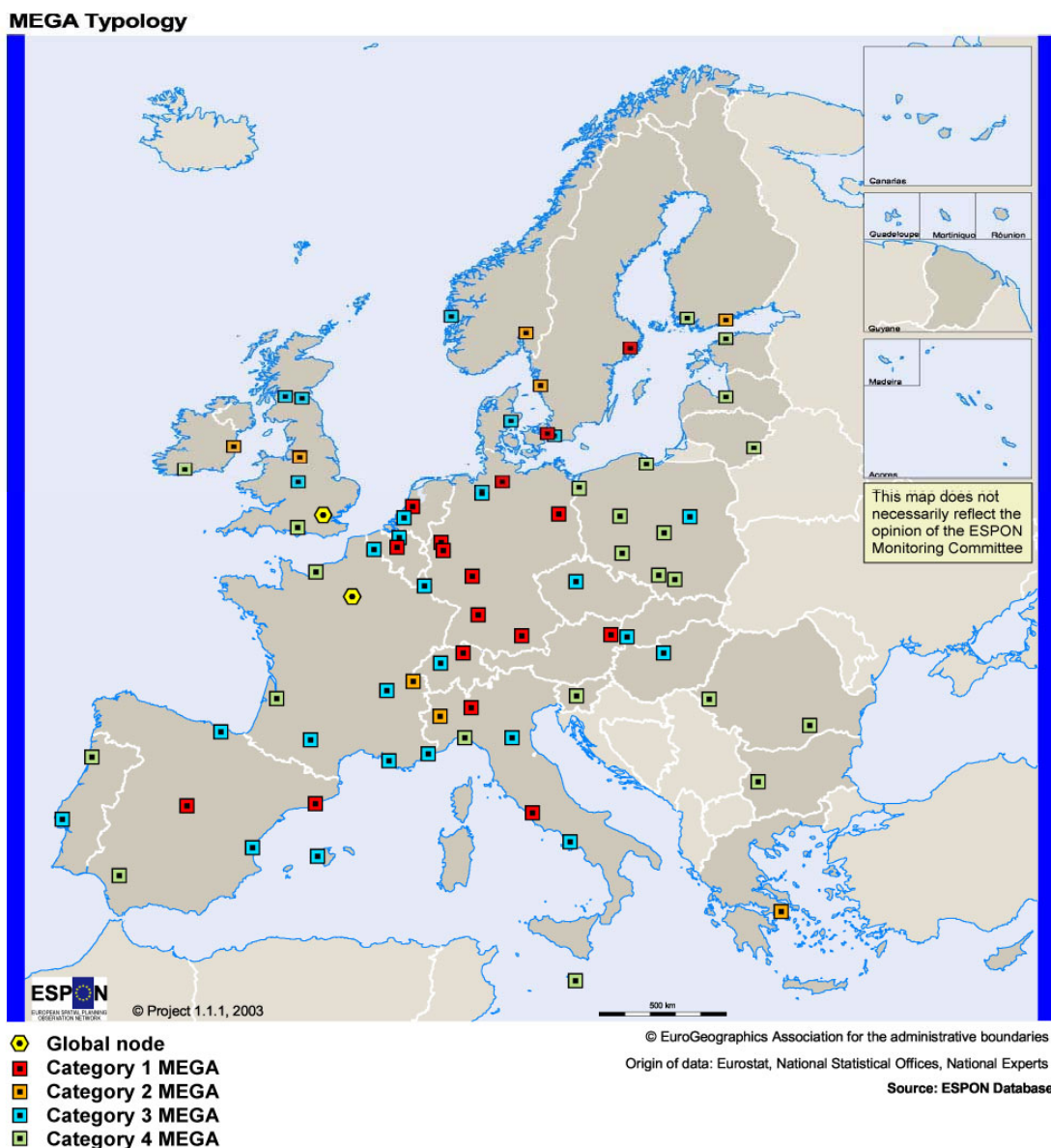

Fig. 7. Tipologia orașelor europene din categoria Mega (ESPON, 2005)

Studiul „Smart Cities, Ranking of European Medium-Sized Cities”, *studiu elaborat de un consorțiu format din Centre of Regional Science (SRF) – Viena University of Technology, Departament of Geography-University Ljublijana, Research Institute for Housing, Urban and Mobility Studies (OTB)-Delft University of Technology, octombrie 2007*, plasează Timișoara într-un context urban inteligent din punct de vedere al tehnologiilor de transport, al industriilor informatice, al educației și cercetării, al protecției mediului și al unei bune guvernări.

În acest context, viziunea de dezvoltare spațială se structurează pe două axe tematice majore:

- viață urbană / cultură / educație și cercetare –est-vest

- productivitate și inovație tehnologică / educație și cercetare – nord-sud

Intersecția celor două axe de dezvoltare devine punct de transbordare regional și metropolitan și facilitează accesul rapid către aeroport, calea ferată și puncte de interes de pe raza municipiului.

La nivel național, Timișoara a fost recunoscută drept cel mai mare centru polarizator în Regiunea Vest. Acest fapt a fost consemnat prin H.G. nr. 998/27.08.2008 pentru desemnarea polilor naționali de creștere în care se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională, Timișoara fiind declarată Pol de Creștere în Regiunea Vest.

În prezent, *noul Plan Urbanistic General al municipiului Timișoara* este în curs de elaborare. Viziunea de dezvoltare a municipiului în contextul Planului Urbanistic General susține orientarea comunității către o permanentă cunoaștere și performanță, ca formă de adaptare la provocările competiției tehnologice, petrecute într-un mediu urban cultural protejat și valorificat.

1.6. Date fizico-geografice

Potențialul de dezvoltare al unui complex de așezări este reflectat de poziția sa funcțională în ansamblul economico-teritorial înglobant. În acest sens, un rol important revine atitudinii sociale față de resursele mediului, capacității comunităților locale de a se organiza astfel încât să valorifice sustenabil și cât mai eficient cu putință potențialul orizontului local și cel conferit de situarea sa regională. Populația Timișoarei și a localităților apropiate dispun de un potențial natural cu favorabilitate medie, pe care au știut însă să îl gospodărească eficient pentru a-și spori șansele de afirmare social-economică.

Arealul Polului de creștere Timișoara este așezat în sud-estul Câmpiei Tisei, în zona de divagare a râurilor Timiș și Bega, într-unul din puținele locuri favorabile traversării întinselor mlaștini formate de apele întrepătrunse ale celor două râuri, care până acum două secole și jumătate acopereau în fiecare primăvară, suprafața câmpiei subsidente dintre câmpiile mai înalte ale Buziașului (SE) și Vingăi (NE). Privit în ansamblu, relieful este de o remarcabilă monotonie, cu altitudini de 87-110 m, netezimea suprafeței de câmpie nefiind întreruptă decât de albia slab adâncită a râului Bega (realizată artificial, prin canalizare). Numai partea de nord-est a arealului, care pătrunde în Câmpia Vingăi, este mai înaltă (până la 150 m) și mai fragmentată (2-25m).

Relieful teritoriului administrativ al Polului de creștere Timișoara este cuprins în cea mai mare parte în *Câmpia Timișoarei*, cu următoarele subunități:

- Câmpia înaltă Giarmata-Vii – Dumbrăvița, în nord și nord-est, cu înălțimea medie de 100m;
- Câmpia joasă a Torontalului în partea de nord-vest, cu înălțimea medie de 88 m;
- Câmpia aluvionară a Begheiului în partea de est, cu altitudinea medie de 90-95 m și soluri nisipoase, argilo-lutoase, afectate de gleizare;
- Câmpia joasă Timiș-Bega, reprezentând cumpăna de ape dintre cele două râuri, ale cărei cote scad pe direcție nord-est – sud-vest, de la 96 la 90 m.

În partea de nord și nord-est, pe teritoriile comunelor Giarmata, Pișchia și Orțișoara, relieful se înalță treptat în *câmpia colinară a Vingăi*, mai bine împădurită la contactul cu Podișul Lipovei.

Din punct de vedere *tectonic*, arealul este străbătut de o linie de falie orientată est – vest, marcată prin existența vulcanului stins de la Șanovița - Ludabara, precum și de apele termominerale de la Timișoara, Calacea și Buziaș-Ivanda.

Din studiile *seismologice* efectuate începând cu ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și până în prezent, rezultă că Banatul este o regiune cu numeroase focare seismice, care se grupează în două areale: unul în partea de sud-est a regiunii, al doilea în imediata apropiere a orașului Timișoara. În apropiere de Timișoara se intersectează liniile seismice Periam-Variaș-Vinga în nord-vest și Radna-Parța-Șag în sud-est. Un focar secundar se află chiar sub vatra orașului Timișoara. Orașul este un centru seismic destul de activ, dar din numeroasele cutremure observate, puține au depășit magnitudinea 6 pe scara Richter.

În ceea ce privește *structurile geologice* ale zonei, aici predomină depozitele cuaternare cu grosimi de circa 100 m, sub care se succed depozitele levantine (până la cca 600m adâncime) și cele daciene în facies lacustru și de mlaștină. Ca urmare a alcătuirii petrografice a formațiunilor de suprafață (nisipuri, argile), pe teritoriul considerat se produc și fenomene de tasare, datorate substratului de argile umede, cu formarea de crovuri, în timp ce în partea de nord-est sunt mai frecvente fenomenele erozionale.

Climatul Polului de creștere Timișoara se încadrează în climatul temperat continental moderat, caracteristic părții de sud-est a Depresiunii Panonice, cu unele influențe submediteraneene (variante adriatică). Trăsăturile sale generale sunt marcate de diversitatea și neregularitatea proceselor atmosferice. Masele de aer dominante, în timpul primăverii și verii, sunt cele temperate, de proveniență oceanică, care aduc precipitații semnificative. În mod frecvent, chiar în timpul iernii, sosesc dinspre Atlantic mase de aer umed, aducând ploi și zăpezi însemnate, mai rar valuri de frig. Din septembrie până în februarie se manifestă frecvente pătrunderi ale maselor de aer polar continental, venind dinspre est. Cu toate acestea, în Banat se resimte puternic și influența ciclonilor și maselor de aer cald dinspre Marea Adriatică și Marea Mediterană, care iarna generează dezgheț complet, iar vara impun perioade de căldură înăbușitoare. Temperatura medie multianuală este de 10,6°C, iar precipitațiile, mai bogate în lunile mai-iulie și noiembrie-decembrie, ating o medie de 592mm/an, favorabilă culturii plantelor de câmp.

Teritoriul dispune de o bogată *rețea hidrografică*, formată din râuri, lacuri și mlaștini. Cu excepția râurilor Bega și Timiș, celelalte râuri seacă adesea în timpul verii. Principalul curs de apă este Bega, cel mai sudic afluent al Tisei. Izvorând din Munții Poiana Ruscă, Bega este canalizată, iar de la Timișoara până la vărsare a fost amenajată pentru navigație (115 km). Canalul Bega a fost construit între anii 1728 și 1760, dar amenajarea lui definitivă s-a făcut mai târziu. Dubla interconexiune Timiș – Bega incluzând Nodul Hidrotehnic Coștei, Nodul Hidrotehnic Topolovăț, canalul de alimentare Timiș - Bega, respectiv Canalul de descărcare Bega - Timiș, creează premisele necesare regularizării debitelor în secțiunea Timișoara, astfel încât prin funcționarea optimă a acestora să nu existe problema inundării municipiului. Cele două proiecte, respectiv “Punerea în siguranță a nodului hidrotehnic de la Coștei” și “Punerea în siguranță a nodului hidrotehnic Sînmihaiu Roman”, inițiate de către Direcția Apelor Române Banat, prevăd reabilitarea celor două noduri hidrotehnice și, implicit, un grad mai mare de asigurare a municipiului împotriva riscurilor de inundație.

Pe teritoriul polului de creștere se găsesc și numeroase lacuri, fie naturale, formate în locul vechilor meandre sau în arealele detașate (cum sunt cele de lângă colonia Kuntz, de lângă Giroc, Lacul Șerpilor din Pădurea Verde etc.), fie de origine antropică (spre Fratelia, Freidorf, Moșnița, Mehala, Ștrandul Tineretului etc.), notabile prin situarea lor pe linia de contact cu localitățile periurbane. De notat prezența lacurilor de acumulare de pe teritoriul comunelor Pișchia, Ghiroda și Remetea Mare, favorabile practicării pisciculturii.

Din punct de vedere al apelor subterane, se poate constata că pânza freatică a Timișoarei se găsește la o adâncime ce variază între 0,5 - 4 m. Pânzele de adâncime cresc numeric, de la nord la sud, de la 4 la 9 m - până la 80 m adâncime - și conțin apă potabilă, asigurând astfel o parte din cerințele necesare consumului urban. Apar, de asemenea, ape de mare adâncime, captate în Piața Unirii (hipotermale), apoi la sud de Cetate și în Cartierul Fabric (mezotermale), cu valoare terapeutică, utilizate în scop balnear. În mod tradițional sunt valorificate, de asemenea, resursele de apă termominerală de la Timișoara și împrejurimi (Calacea, Buziaș, Ciacova, Ivanda, etc).

Arealul polului de creștere se încadrează din punct de vedere *geobotanic* în zona pădurilor de stejar, distruse în trecut pentru construirea așezărilor și extinderea terenurilor agricole. În prezent, cu excepția câtorva areale împădurite cu cer și gârniță (Pădurea Verde, Pădurea Giroc, Pădurea Șag-Unip), teritoriul este cuprins în silvostepa antropogenă ce caracterizează partea de est a Câmpiei Panonice. Peisajul este diversificat de vegetația de luncă din lungul principalelor râuri, precum și de pădurile de stejar din partea de nord-est a comunei Pișchia. Se remarcă prezența câtorva *rezervații naturale*, între care Arboretumul de la Bazoș, Mlaștinile Murani și Pădurea Bistra sunt cele mai semnificative. Aflate la distanțe de 10-20 km de Timișoara, acestea pot constitui nucleee în jurul cărora să se dezvolte amenajări pentru destindere și recreere.

Cuvertura de *soluri*, de mare diversitate (molisoluri, argiluvisoluri, cambisoluri, soluri hidromorfe etc.), are o capacitate mijlocie de susținere a producției agricole, ca urmare a ponderii ridicate a solurilor cu fertilitate redusă sau afectate de umezeală în exces. Prezența cernoziomurilor fertile și a solurilor brun-roșcate de pădure compensează acest deficit, mai ales pe teritoriul comunelor Orțișoara, Săcălaz, Dumbrăvița, Sânmihaiu Român și Pișchia, unde dețin o pondere mai mare.

Gama *resurselor de subsol* este limitată la exploatarea și valorificarea materialelor de construcție (argile pentru ceramică, materiale de balastieră, nisip cuarțos etc.), a apelor subterane termominerale de la Timișoara și împrejurimi (Sînmihaiu German, Calacea, Ivanda etc.) și a resurselor de hidrocarburi (la nord-vest de arealul Polului de creștere Timișoara).

1.7. Scurt istoric al Timișoarei

Orașul Timișoara s-a dezvoltat în Câmpia Timișului, câmpie străbătută de cursurile râurilor Timiș, Bega și de unii afluenți ai acestora. Înainte de marile lucrări de desecare din secolul al XVIII-lea, aceste râuri își uneau albiile printr-o mulțime de brațe și mlaștini. Orașul a apărut la marginea dintre mlaștina care se întindea în lungul râurilor Timiș și Bega și zona uscată, aflată la nord de mlaștină.

Cunoscută ca Cetate (din 1212) - Castrum Temesiense - situată la răscrucea drumurilor comerciale și militare, devenind obiectiv principal al disputei dintre turci și austrieci și mai apoi râvnită de burgezia și aristocrația maghiară - Timișoara s-a dezvoltat urbanistic în jurul nucleului fortificat începând din sec. XVIII.

Timișoara a primit un impuls deosebit în timpul domniei regelui Carol Robert de Anjou, care în urma vizitei sale din 1307 a ordonat construirea aici a unui palat regal. În timpul anarhiei feudale, acesta va muta capitala Ungariei la Timișoara.

Numirea lui *Iancu de Hunedoara* în funcția de comite de Timiș, în 1440 marchează un capitol aparte din istoria Timișoarei. Iancu de Hunedoara va fi cunoscut în întreaga regiune pentru reputata victorie de la Belgrad asupra otomanilor, fiind considerat în acea vreme apărător al

creștinătății. El va transforma orașul într-o tabără militară permanentă, cetatea rămânând în posesia Corvineștilor până în 1490.

Din 1552, pentru aproape 200 de ani Timișoara s-a aflat sub dominație otomană. Cetatea a cunoscut importante transformări; bisericile sunt transformate în moschei, numeroși musulmani s-au stabilit aici, fortăreața s-a transformat în funcție de necesitățile strategice otomane. Cu toate acestea ocupația turcească a fost o perioadă de relativă pace, Timișoara fiind folosită de turci mai ales ca punct strategic de plecare pentru campaniile militare la nord-vest.

După repetate tentative, *Eugeniu de Savoia* cucerește cetatea în 1716, deschizând calea dominației austro-ungare pentru mai mult de 200 de ani.

O dată cu atenția sporită acordată de Curtea de la Viena, Timișoara, ca centru economic și politic al Banatului, cunoaște după 1718 - 1734 o dublă dezvoltare a lucrărilor de fortificare a Cetății (după noul plan din 1723) și se începe secarea mlaștinilor. Se construiesc poduri și construcții publice, astfel încât în jurul anului 1765 se încheie fortificarea cetății, iar în 1774, apeductul din Fabric pentru alimentarea cu apă și rețeaua de canale subterane din preajma „Cazărmii ardelene” și de pe amplasamentul Pieții Sfântul Gheorghe. Cu toate acestea, situația șanțurilor de apă și a mlaștinilor din Cetate nu este rezolvată în întregime, iar canalul Bega (început în anul 1728), devenit navigabil, preia în mare parte rolul de colector.

Pe baza unor proiecte executate la planșetă s-au realizat, aproximativ între anii 1725 – 1765, rețeaua stradală principală - o tramă stradală rectangulară, și numeroase clădiri ale cartierului Cetate. Cartierul era organizat în jurul a trei piețe, actualele Piața Unirii, Piața Libertății și parțial Piața Sfântul Gheorghe.

Planul din 1750 arată că, în jurul cetății se afla Esplanada, un câmp lat de 948 m, pe care era interzis a se construi, pentru ca un eventual inamic să nu se poată ascunde după clădirile ce s-ar fi construit. De aceea cartierele Fabric, Mehala, Iosefin și Elisabetin au fost construite în exteriorul Esplanadei.

În anul 1868, esplanada - câmpia din jurul cetății, pe care era interzisă construirea, este redusă la 569 m. Această reducere permite dezvoltarea cartierelor exterioare cetății spre centru, mai ales după anul 1890, în lungul unor bulevarde, care există și astăzi.

În anul 1892 se decide anularea caracterului de fortăreață militară al cetății. Începând din 1899 se trece la demolarea fortificațiilor. Funcțiunile principale ale orașului devin cele economice, mai ales cele comerciale și bancare. Se dezvoltă și producția industrială, cu precădere ramurile industriei ușoare. Se întocmesc proiecte de urbanism, care prevăd unirea cartierului central, Cetatea, cu cartierele din jurul ei. În lungul canalului Bega se prevede realizarea unei salbe de parcuri, înconjurând parțial cartierul Cetate. Se proiectează construirea unor bulevarde largi, dinspre cartierul central spre celelalte cartiere și străzi pe traseu circular în jurul cetății (bulevardele Diaconovici Loga și Eminescu).

În 1902 se proiectează traseul actual al canalului Bega în cartierul Fabric, canal executat împreună cu podurile aferente pentru străzile care îl traversau, până în 1910.

Între anii 1905 – 1913 are loc o dezvoltare constructivă dinamică în toate cartierele. Construcțiile formează de regulă fronturi continue de clădiri cu două sau trei niveluri. Uneori, trotuarele sunt despărțite de suprafața carosabilă prin fâșii plantate verzi. În această perioadă se definitivează bulevardul 16 Decembrie 1989, care leagă cartierele Iosefin și Elisabetin cu Cetatea. În Fabric se realizează bulevardul 3 August 1919, înspre Cetate. În Elisabetin se construiesc trei fronturi ale Pieței Plevna. Pe terenurile eliberate prin demolarea fortificațiilor se realizează Complexul Liceului Piarist și majoritatea clădirilor din Piața Victoriei, de la Operă până înspre catedrală.

Clădirile acestei perioade au o factură monumentală, la scara unor metropole europene contemporane lor. Mai ales colțurile clădirilor sunt rezolvate sub forma unor turnuri sau edicule. Ele sunt subliniate prin acoperișuri înalte, care au compoziții caracterizate prin volume mari, impozante. Fațadele au o decorație ornamentală bogată. În această perioadă se realizează parțial și salba de parcuri din lungul Canalului Bega.

Din punct de vedere arhitectonic, orașul moștenește un amplu patrimoniu de monumente istorice (cca 14.500). De fapt întregul ansamblu de clădiri din centru și cele din cartierele *Iosefin* și *Fabric* sunt considerate monumente istorice. Acesta este rezultatul unei tradiții îndelungate de planificare urbanistică modernă, începută încă din secolul al XVIII-lea, o dată cu venirea austrieilor. Cele mai vechi case din Timișoara de astăzi datează din ultimele trei sute de ani. Una dintre cel mai vechi clădiri, care există și astăzi, este fosta clădire a „generalatului”, a comendurii garnizoanei, în Piața Libertății. Din această perioadă datează și cele mai vechi biserici – monumente istorice, din oraș: Biserica episcopală romano-catolică, Domul, construită între 1736 – 1774, în Piața Unirii; Biserica episcopală ortodoxă (sârbească, dar de care aparțineau și credincioșii români), astăzi Catedrala Sârbească, clădită între 1744 – 1748 în Piața Unirii; Biserica Franciscanilor, actuala biserică parohială romano-catolică din Cetate, construită între 1747 - 1755, pe str. Bolyai.

Premierele Timișoarei

- 1718 - atestarea celei mai vechi fabrici de bere din România;
- 1728 - începutul canalizării Begăi, primul canal navigabil din România;
- 1760 - primul oraș al monarhiei cu străzile iluminate cu lămpi;
- 1771 - editarea primului ziar din România și totodată primul ziar german din sud-estul Europei: "Temeswarer Nachrichten";
- 1854 - primul serviciu telegrafic din România;
- 1855 - primul oraș al monarhiei habsburgice cu străzile iluminate cu gaz;
- 1881 - prima rețea de telefonie din România;
- 1884 - primul oraș de pe continentul european cu străzile iluminate electric, cu 731 de lămpi;
- 1886 - prima stație de salvare din Ungaria și România;
- 1895 - prima stradă asfaltată din România;
- 1897 - primele proiecții cinematografice din România;
- 1899 - primul tramvai electric din România;
- 1953 - singurul oraș european cu trei teatre de stat în română, maghiară și germană.

Dezvoltare economică

Timișoara s-a afirmat ca puternic centru economic în secolul XVIII, odată cu instalarea administrației habsburgice. Colonizarea cu germani, diversitatea etnică și religioasă, reconstrucția cetății dar și sistemul legislativ favorabil proprietății private, au determinat formarea unui puternic țesut de meșteșugari și comercianți. Acest țesut de meșteșugari a constituit pentru mai bine de 200 de ani secretul dezvoltării economice de aici.

Când Revoluția industrială a început să se manifeste, Timișoara prezenta toate condițiile favorabile pentru adoptarea ei. Rând pe rând au fost introduse cele mai moderne inovații ale vremii. Micile ateliere meșteșugărești au lăsat locul industriei mici și mijlocii. Un al doilea atu

important l-a constituit Canalul Bega. Acesta a fost un factor competitiv necesar dezvoltării comerțului, permițând traficul de mărfuri pe apă, legătura pe Dunăre și comerțul atât cu Europa dar și cu restul lumii, prin porturile de la Marea Neagră. În 1857 la Timișoara a ajuns și calea ferată, completând astfel toate premisele necesare dezvoltării economiei industriale moderne. Însă acest model economic specific, dezvoltat în mod organic de-a lungul a aproape 250 de ani, a luat sfârșit în 1948 odată cu naționalizarea, suprimarea proprietății individuale și instaurarea economiei de stat planificate. Timișoara a fost succesiv masiv industrializată, urmărind însă criterii diferite de dezvoltarea precedentă. Au fost creați coloși industriali în diverse domenii, în special în domeniile industriei chimice și mecanice, coloși a căror forță de muncă a fost furnizată prin migrarea masivă a populației rurale din zonă și din restul țării.

Servicii financiar-bancare

Primele instituții de credit din Timișoara au apărut la sfârșitul secolului XVIII. În secolul următor numărul lor a crescut exponențial. Printre primele instituții se numără Prima Casă de Economii din Timișoara, Banca de Industrie și Comerț a Banatului, Casa de Economii Timișoara, prima instituție de credit românească din Banat, fondată la 12 august 1885 de elita românească a Banatului. Aceasta acorda credite preferențiale românilor. Totuși, majoritatea covârșitoare a capitalului bancar era deținută de capitalul maghiar, german și austriac. Această situație s-a menținut și după instalarea administrației române la Timișoara, deși pe piața timișoreană au intrat și marile bănci din Vechiul Regat. Perioada interbelică a reprezentat cea mai mare expansiune a domeniului bancar. În 1930 existau 18 bănci cu sediul în Timișoara și 28 de bănci cu sedii centrale sau cu sucursale în oraș, cu un total de 118 puncte de lucru.

1.8. Dezvoltarea urbană

Structura urbană este rezultatul evoluției în timp a dezvoltării orașului, având o configurație relativ clară. În centrul aglomerației urbane se află CETATEA, în jurul căreia gravitează, ca 'subsisteme urbane', celelalte cartiere. Datorită dezvoltării lor independente, acestea prezintă caracteristici distincte atât funcțional cât și plastic, conferind sistemului urban un caracter polinuclear. Această descentralizare permite 'descongestionarea' funcțională a nucleului central. Concomitent, există însă tendința ca nucleele sus-menționate să-și piardă identitatea, generând o textură urbană relativ unitară.

Rolul principal în închegarea și organizarea aglomerației urbane îl deține rețeaua arterelor de circulație, construită în sistem radial - concentric încă din perioadele anterioare. Un prim inel de circulație s-a realizat în jurul Cetății (1971). Urmând aproximativ conturul interior al vechilor fortificații, acesta marchează o continuitate firească între evoluția istorică și cea contemporană, iar din punct de vedere al organizării spațiale a cartierului istoric, joacă același rol ordonator pe care l-a avut cândva centura de fortificații. Din inelul central pornesc radial, spre celelalte cartiere, mai multe artere conectate la extremitățile teritoriului intravilan, cu rețeaua rutieră interurbană.

În anul 1989, acest prim inel își pierde continuitatea prin întreruperea circulației din Piața Operei. Al doilea inel de circulație, concentric cu primul, este realizat parțial (bulevardele Circumvalațiunii, Pârvan, Splaiul T.Vladimirescu). Acest inel, ca și celelalte trasate în exteriorul său având ca centru Cetatea, îndeplinește funcțiuni complexe: deviază traficul greu, descongestionază centrul și creează legături rapide între celelalte cartiere. Traseul acestor artere

circulare indică întotdeauna poziția centrului aglomerației urbane - Cetatea, în câmpul de gravitație al căruia evoluează celelalte cartiere, sporind coerența sistemului urban.

Necesitatea satisfacerii unor funcțiuni diferite a determinat apariția unor tipuri distincte de morfologie urbană. Deși, acestea diferă de la cartier la cartier și, în cadrul aceluiași cartier, de la o zonă funcțională la alta, totuși, etapele evolutive parcurse de aglomerarea urbană au marcat existența a patru tipuri morfologice principale.

Tipologia constituită în sec. XVIII - lea și în prima jumătate a celui următor predomină în Cetate, caracteristice acesteia fiind străzile relativ înguste, fără vegetație, cu clădiri cu două niveluri, formând fronturi stradale continue. La periferia celorlalte cartiere istorice se mai păstrează unele construcții parter, așezate cu fațada îngustă la stradă, cu aspect rural, purtând data din perioada sus-menționată.

Tipul morfologic caracteristic pentru a doua jumătate a secolului al XIX - lea și începutul secolului nostru, reprezentat prin clădiri multietajate care formează, de cele mai multe ori, fronturi continue, se întâlnește compact în ansamblurile executate în vederea unirii Cetății cu Fabricul și Iosefinul și, răsfirat, în cadrul tuturor zonelor istorice ale orașului.

Cartierele de vile, datând din prima jumătate a secolului al XX-lea, în special din perioada interbelică, predomină în spațiile interstițiale dintre cartierele istorice, cărora le conferă aspectul de 'oraș grădină'. Însă, la periferia aglomerației urbane, acest tip morfologic degenerază într-un țesut cu aspect semirural, cu parcele mari, având grădini și case izolate, lipsite de dotările tehnice edilitare corespunzătoare confortului modern.

Al patrulea tip morfologic îl prezintă realizările din perioada anilor 1960 - 1989, constituite din clădiri de locuit înalte, dotări socio-culturale și ansambluri de producție, executate cu tehnologii industrializate. Acestea apar fie în forma unor mari ansambluri în zonele slab construite în perioadele anterioare, fie izolat, în cadrul texturii urbane istorice (str. Văcărescu, Bărnuțiu, etc.).

Fizionomia specifică Timișoarei este generată de întrepătrunderea nu totdeauna fericită a celor patru tipuri morfologice principale. Datorită evoluției sale specifice, există azi relativ puține monumente istorice izolate, iar acestea, exceptând Castelul Huniade, datează, cele mai vechi, din secolul al XVIII - lea. Timișoara prezintă, în schimb, zone istorice declarate rezervații de arhitectură protejată, reflectând evoluția acesteia din perioada barocă și până la cea a curentului cubist interbelic.

Caracterul polinuclear al orașului, descentralizarea funcțională apărută în cursul istoriei devin cu atât mai necesare cu cât sporește gradul de complexitate al funcțiunilor urbane. Este evident că o rețea uniformă, ordonată, permite o servire egal repartizată în teritoriu și, deci, rațională, a organismului urban, din toate punctele de vedere: transport în comun, alimentare cu energie, canalizare, etc.

Comunele periurbane, rezultate prin așezarea unor comunități etnice compacte în jurul Timișoarei, după același principiu polinuclear, au cunoscut în decursul timpului, și vor manifesta în continuare, o expansiune teritorială mare, tinzând să se unească cu orașul, iar pe de altă parte să extindă aglomerația urbană spre exterior.

Capitolul 1B. Corelarea strategiei cu alte documente programatice de nivel european, național, regional și local

Proiectarea dezvoltării Polului de creștere Timișoara este un demers recurent, care ține cont de mutațiile intervenite în permanență în orizontul local și la scara ariilor regionale în care se încadrează, spațial și funcțional, la nivel național și european. Strategia este elaborată în corelație cu documentele de bază care stabilesc liniile directoare ale dezvoltării social-economice sectoriale și regionale, decurgând din Strategia Europa 2020 ("Smart, Sustainable, Inclusive Growth").

Strategia Europa 2020 a fost propusă de Consiliul European în anul 2010, cu ambiția de a constitui axa majoră de politică economică și de dezvoltare a UE pentru perioada 2010-2020. După experiența mai puțin reușită a Strategiei de la Lisabona care, deși generoasă, a eșuat din lipsa unor obiective clar asumate de țările membre și a unui mecanism de monitorizare, noua strategie stabilește trei priorități care definesc viziunea UE pe termen mediu, respectiv cinci obiective majore, constituind misiunea Comisiei Europene, asumate în mod concret și personalizat de către fiecare stat membru.

Prin cele **trei priorități** ale viziunii, UE își propune să asigure pentru deceniul doi al sec. XXI:

- *o creștere inteligentă*, prin investiții mai eficiente în educație, cercetare și inovare;
- *o creștere economică durabilă*, prin orientarea decisivă către o economie cu emisii scăzute de carbon și o industrie competitivă;
- *o creștere favorabilă incluziunii*, prin punerea accentului pe crearea de locuri de muncă și reducerea sărăciei.

Pentru a face progrese reale în sensul acestor priorități, au fost fixate **5 obiective strategice**, progresele înregistrate de fiecare țară în îndeplinirea acestor obiective fiind monitorizate permanent, prin intermediul unui mecanism nou de raportare, și anume *Semestrul european*.

Cele **5 obiective ale Strategiei Europa 2020** vizează următoarele *domenii pragmatice*:

1. *Ocuparea forței de muncă*: atingerea până în 2020 a unei rate de ocupare a forței de muncă de 75 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani;
2. *Cercetare și dezvoltare*: alocarea a 3% din PIB-ul UE pentru cercetare și dezvoltare;
3. *Schimbările climatice și utilizarea durabilă a energiei*:
 - reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelurile înregistrate în 1990
 - creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 20%
 - creșterea cu 20% a eficienței energetice
4. *Educație*:
 - reducerea sub 10% a ratei de părăsire timpurie a școlii;
 - creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani;
5. *Lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale*: reducerea cu cel puțin 20 de milioane a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale.

Aceste obiective au în același timp caracter ferm și flexibil, deoarece:

- definesc *poziția pe care ar trebui să o ocupe UE în 2020* din punct de vedere al unor parametri majori;

- sunt transpuse în *obiective naționale*, pentru ca fiecare stat membru să-și poată urmări evoluția;
- *sunt comune*, urmând a fi realizate prin acțiuni la nivel național și european;
- sunt *interdependente și se susțin reciproc*:
 - progresele în educație duc la îmbunătățirea perspectivelor profesionale și la reducerea sărăciei;
 - mai multă cercetare și inovare înseamnă competitivitate crescută și noi locuri de muncă;
 - tehnologiile ecologice temperează schimbările climatice și creează noi oportunități de afaceri și locuri de muncă.

Un principiu a cărui aplicare sporește șansele de reușită ale acestei strategii este acela al *modulării țintelor de atins în funcție de performanțele fiecărei țări*, cu nivele de aspirație tangibile, pentru că au fost stabilite prin negociere și consens între structurile abilitate ale Comisiei Europene și guvernele statelor membre.

Ca urmare, obiectivele României în cadrul Strategiei Europa 2020 sunt adaptate nivelului de dezvoltare social-economică a țării noastre și tendinței de creștere a performanțelor naționale într-un ritm mediu peste cel al UE, astfel încât, în timp să se reducă decalajele dintre țara noastră și statele avansate ale Uniunii.

Obiectivele României în cadrul Strategiei Europa 2020 sunt următoarele :

1. *În domeniul ocupării forței de muncă:*
 - o rată de ocupare a forței de muncă de 70% (față de 75% UE)
2. *În domeniul cercetare și dezvoltare:*
 - alocarea a 2% din PIB pentru cercetare și dezvoltare (3% UE)
3. *În domeniul schimbărilor climatice și utilizării durabile a energiei:*
 - reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelurile înregistrate în 2005 (+19%)
 - creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 24% (20%UE)
 - creșterea eficienței energetice (la 42,99 mil. t.e.p.)
4. *În domeniul educației:*
 - Reducerea sub 11,3% (10% UE) a ratei de părăsire timpurie a școlii
 - creșterea la 26,7% (40% UE) a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani
5. *În domeniul luptei împotriva sărăciei și a excluziunii sociale:*
 - reducerea numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale (cu 580 mii).

Anual, în aprilie, Guvernul României, ca de altfel toate guvernele statelor membre ale UE, prezintă ***două rapoarte*** privind măsurile pentru a atinge obiectivele naționale fixate, și anume:

- *Programul de stabilitate și convergență* este prezentat înainte de adoptarea bugetului național pentru anul următor și conține informații în materie de *finanțe publice și politică bugetară*.
- *Programul național de reformă*, care se transmite simultan cu programul de stabilitate/convergență și conține elementele necesare pentru *monitorizarea progreselor* înregistrate.

Ambele rapoarte trebuie să se integreze în procedura bugetară națională și în *Semestrul european*, creat pentru a îmbunătăți coordonarea, la nivel european, a politicilor naționale.

Mecanismele de aplicare a Strategiei Europa 2020 prevăd în mod expres că autoritățile regionale și locale, partenerii sociali etc. trebuie să ia parte la fiecare etapă pregătitoare pentru raportarea de nivel național. Aceasta înseamnă că, pe de o parte, structurile regionale și locale sunt implicate în elaborarea strategiilor de nivel național, iar pe de altă parte că cele două nivele se sprijină reciproc pentru punerea în aplicare a acestor politici.

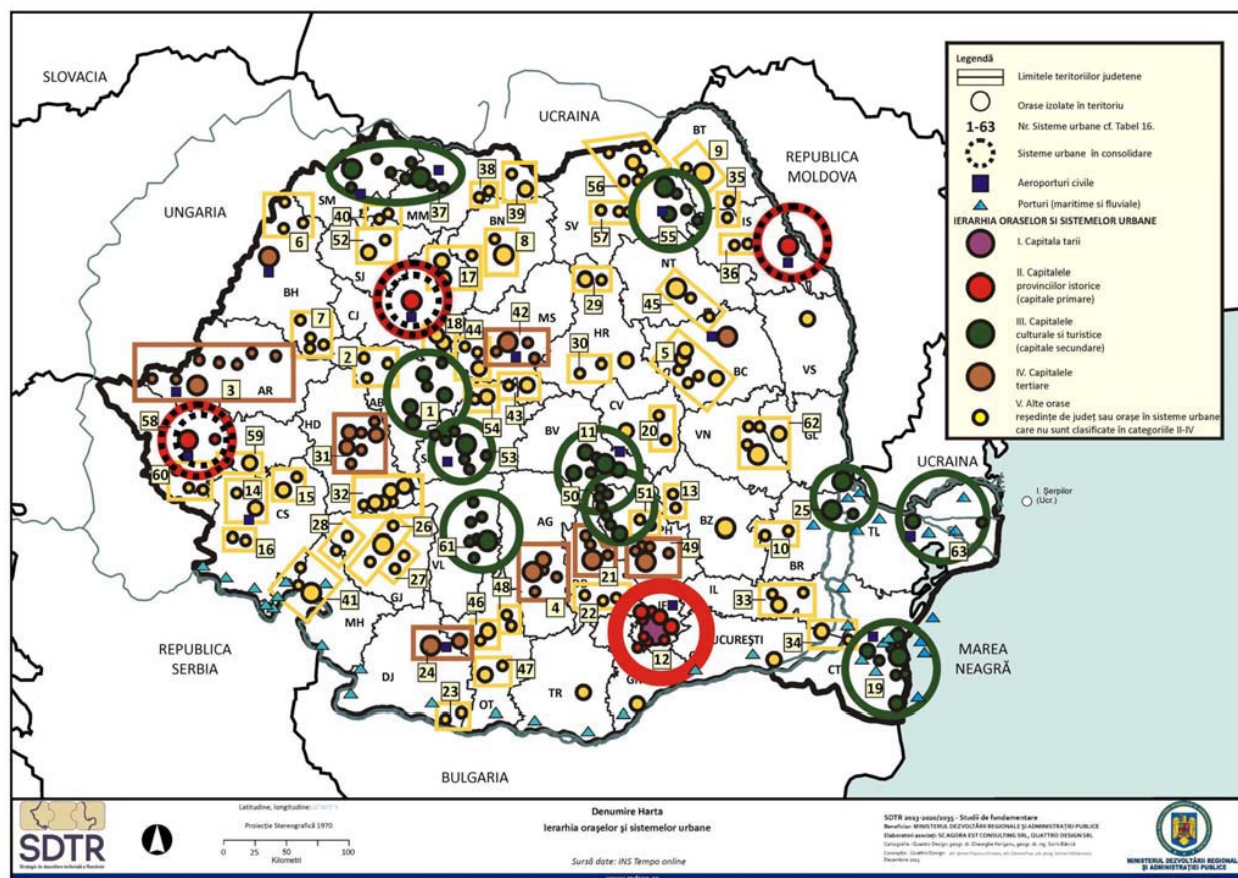

Fig. 8. Ierarhia orașelor și sistemelor urbane din România (Sursa: SDTR, Quatro Design, 2013)

În acest context, Strategia integrată de dezvoltare a Polului de creștere Timișoara (SID-PCT), își subsumează obiectivele *axelor de dezvoltare propuse la nivelul Regiunii de dezvoltare Vest a României* în Strategia PDR Vest pentru orizontul 2020. Acestea sunt următoarele:

1. Creșterea competitivității regionale, prin promovarea inovării și specilaizării inteligente;
2. Dezvoltarea unei economii dinamice, bazată pe creșterea productivității și antreprenoriat;
3. Îmbunătățirea accesibilității și mobilității într-o regiune conectată intern și internațional;
4. Dezvoltarea capitalului uman și creșterea calității în sectoarele educație, sănătate și servicii sociale;
5. Promovarea creșterii sustenabile prin sprijinirea tranziției către o economie verde, în vederea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor;
6. Valorificarea specificului local al comunităților urbane și rurale;
7. Dezvoltarea durabilă a turismului;
8. Întărirea capacității administrative.

La nivel național este, de asemenea, în curs de finalizare Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR), orizont 2035, ale cărei principii și structură au fost făcute publice, pentru orientarea diverselor strategii teritoriale de nivel regional sau local.

Strategia integrată de dezvoltare a Polului de creștere Timișoara ține cont de toate documentele programatice prezentate anterior, ca și de alte documente fundamentate științific privind dezvoltarea social-economică, organizarea și amenajarea teritoriului, cum sunt studiile realizate de centrul din România al Băncii Mondiale, cu abordări novatoare inclusiv asupra polilor de creștere din țara noastră. În același timp, conștienți de nevoia de adaptare a demersului prospectiv la realitățile locale, SID-PCT dezvoltă un audit teritorial elaborat, aplicat la unitățile administrativ-teritoriale de bază care compun polul, cu accent pe identificarea tendințelor de durată și relevarea detaliului semnificativ, cu potențial cert de antrenare pe termen mediu și lung.

Tocmai de aceea, în procesul de elaborare a diverselor capitole ale SID-PCT au fost consultate numeroase materiale de rang spațial și funcțional superior sau inferior (la nivelul UAT-urilor de bază), cu caracter integrat sau sectorial. Au fost analizate, astfel:

- **Master planuri, strategii și studii de nivel național:** *Strategia națională de dezvoltare durabilă a României. Orizonturi 2013, 2020, 2030 ; Strategia națională pentru dezvoltare regională 2014-2020 ; Strategia națională pentru competitivitate 2014-2020 ; Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020 ; Strategia educației și formării profesionale în România, pentru perioada 2014-2020; Strategia națională în domeniul politicii de tineret 2015-2020; Strategia națională de sănătate 2014-2020;*
- **Strategii și studii de nivel regional și subregional pentru Regiunea Vest**, elaborate în cadrul ADR Vest: *Strategia pentru dezvoltarea regională a Regiunii Vest 2014-2020 – în consultare publică ; Regiunea Vest România - Strategia regională de specializare inteligentă, draft 2015 ; Studiu de potențial privind dezvoltarea axei Timișoara-Arad, criterii de polarizare a dezvoltării în Regiunea Vest ; Proiecții strategice pentru sectorul transporturi în Regiunea Vest ; Plan de acțiune pentru mobilitate;*
- **Strategii de nivel județean**, datorate ADETIM: *Strategia de dezvoltare social-economică a județului Timiș 2014-2020 ; Strategia comună de dezvoltare și valorificare a potențialului turistic al Canalului Bega în zona româno-sârbă, 2014;*
- **Strategiile și studiile integrate sau sectoriale locale**, elaborate în cadrul sau la comanda Primăriei și Consiliului local Timișoara și a primăriilor comunale membre ale PCT: *Planul de urbanism general al Municipiului Timișoara; Planul de acțiune pentru energia durabilă a municipiului Timișoara – PAED; Strategia culturală a municipiului Timișoara 2014-2020 ; Strategia locală privind schimbările climatice în Municipiului Timișoara și Planul strategic de acțiuni privind combaterea, atenuarea și adaptarea la efectele schimbărilor climatice în Municipiul Timișoara; Strategia pentru tineret a Municipiului Timișoara 2014-2020; Planul de mobilitate urbană al Municipiului Timișoara – draft de lucru 2015; PUG-urile finalizate sau în lucru ale comunelor din cadrul polului și strategiile de dezvoltare ale comunelor membre ale PCT.*

Strategiile și studiile de nivel local au fost avute în vedere cu prioritate, pentru a identifica atât elementele de potențial, devenirea și tendințele fiecărei UAT în viziunea autorităților locale, cât și pentru a sesiza neconcordanțele, astfel încât acestea să poată fi remediate prin programele și proiectele incluse în prezenta SID-PCT.

S-a ținut cont, de asemenea, de prevederile POR 2014-2020, de specificul fiecărei axe de finanțare, precum și de posibilitățile de susținere a proiectelor pe alte programe și linii de finanțare, inclusiv din fondurile proprii ale Primăriei Timișoara și ale primăriilor comunelor din zona de influență, în vederea maximizării șanselor de îndeplinire a obiectivelor propuse în cadrul Strategiei integrate de dezvoltare a Polului de creștere Timișoara.

Strategia de dezvoltare integrată a polului de creștere Timișoara 2015-2020 a fost elaborată de Primăria Municipiului Timișoara, Direcția de Dezvoltare, împreună cu Centrul pentru Dezvoltare Regională, Studii Transfrontaliere și Amenajarea Rațională a Teritoriului (CDR-START), structură de cercetare științifică și de consultanță a Departamentului de Geografie din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Din echipa Primăriei Timișoara, coordonată de Arh. Aurelia JUNIE, Director al Direcției Dezvoltare, apoi de Magdalena NICOARĂ, Director interimar, au elaborat materiale: Daniela GHINEA, Marinela TOPOR, Daniela BURTIC, Anca COPREAN, Bogdana OLARU, Mihaela SÎRBU, Floriana ȘTEFAN, Maria TELBIS.

Din echipa de consultanță de la Universitatea de Vest din Timișoara, coordonată de Prof. univ. Dr. Nicolae POPA, directorul CDR-START, au elaborat materiale: Prof. univ. dr. Nicolae POPA, Prof. univ. dr. Martin OLARU, Conf. univ. dr. Cătălina ANCUȚA, Conf. univ. dr. Constantin VERT, Lect. univ. dr. Sorin PAVEL, Lector univ. dr. Ramona IVAN și drd. Cornel NIȚĂ. O parte din cartografia-suport a fost elaborată de doctoranzii Alexandru DRĂGAN și Liviu JIGORIA-OPREA; alte hărți și grafice au fost realizate de membrii echipei CDR-START sau preluate din surse ale PMT ori din alte documente citate în text.